

اصول قانون اساسی

در پروتوکل نظرات شورای نگهبان

عنوان

اصل یکصد و پانزدهم

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۰۲۸

تاریخ: ۱۳۹۴/۳/۶

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه

عنوان:

اصول قانون اساسی در پرتو نظرات شورای نگهبان

اصل یکصد و پانزدهم

تدوین:

محمد صالحی

ناظر علمی:

کاظم کوهی

گروه تدوین نظرات و مبانی آراء شورای نگهبان

شماره مسلسل: ۱۳۹۴۰۰۲۸

تاریخ انتشار: ۱۳۹۴/۳/۶

پژوهشکده شورای نگهبان

فهرست مطالب

- ۲..... اصل یکصد و پانزدهم.....
- ۲..... ۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی.....
- ۲..... ۱-۱- لایحه انتخاب رئیس جمهور کشور جمهوری اسلامی ایران.....
- ۲..... ۲-۱- لایحه انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران.....
- ۲..... ۳-۱- طرح لزوم رسیدگی دقیق به شکایات داوطلبین رد صلاحیت شده در انتخابات مختلف.....
- ۳..... ۴-۱- لایحه الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض علیه زنان.....
- ۴..... ۵-۱- طرح اصلاح مواد (۳۵) و (۵۵) قانون انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران و اصلاحات بعدی آن.....
- ۶..... ۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران.....
- ۷..... ۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان.....
- ۷..... ۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی.....
- ۷..... ۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان.....

اصل یکصد و پانزدهم

رئیس جمهور باید از میان رجال مذهبی و سیاسی که واجد شرایط زیر باشند انتخاب گردد: ایرانی‌الاصل، تابع ایران، مدیر و مدبر، دارای حُسن سابقه و امانت و تقوی، مؤمن و معتقد به مبانی جمهوری اسلامی ایران و مذهب رسمی کشور.

۱- نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

۱-۱- نظر شماره ۲۹۰۷ مورخ ۱۳۶۰/۴/۱۵ شورای نگهبان در خصوص لایحه انتخاب رئیس جمهور کشور جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۰/۴/۱۳ کمیسیون امور داخلی مجلس شورای اسلامی:

۱-۱-۱- بند (۷) ماده (۱۰)^(۱) لایحه مزبور که از جمله شرایط داوطلبان ریاست جمهوری را داشتن حداقل ۳۰ سال سن قرار داده است، با توجه به اینکه اصل ۱۱۵ قانون اساسی در مقام بیان شرایط رئیس جمهور، شرایط را احصاء کرده و نصاب سنی تعیین نشده است و بند (۴) اصل ۱۱۰ نیز تأیید صلاحیت داوطلبان را از نظر دارا بودن شرایطی که در قانون اساسی آمده، به‌عهده شورای نگهبان گذاشته است، به‌نظر اکثریت اعضاء شورای نگهبان مغایر اصول قانون اساسی می‌باشد.

۱-۲- نظر شماره ۳۶۸۱ مورخ ۱۳۶۴/۳/۲۵ شورای نگهبان در خصوص لایحه انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۴/۳/۱۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۲-۱- در بند (۷) و (۸) و (۹) ماده (۳۵) و نیز بندهای (۱) تا (۹) ماده (۳۷)، هرچند بعضی شرایط و علل محرومیت به شرایطی مثل حُسن سابقه و امانت و تقوی مرتبط می‌باشد، لکن علاوه کردن شرایط یا در نظر گرفتن موانع، در کنار شرایط مصرح در اصل ۱۱۵ قانون اساسی، با اصل مذکور مغایرت دارد.^(۲)

۱. ماده ۱۰- انتخاب‌شوندگان باید دارای شرایط زیر باشند:

۱- ...

۷- دارای حداقل ۳۰ سال تمام سن؛ ملاک محاسبه سن داوطلب، تاریخ اعلام داوطلبی می‌باشد.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۰/۴/۱۵ کمیسیون امور داخلی مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

بند (۷) ماده (۱۰) حذف شد.

۲. ماده ۳۵- انتخاب‌شوندگان هنگام ثبت نام باید دارای شرایط زیر باشند:

۳-۱- نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۱۷۳ مورخ ۱۳۷۸/۵/۲۸ شورای نگهبان در خصوص طرح لزوم رسیدگی دقیق به شکایات داوطلبین رد صلاحیت شده در انتخابات مختلف مصوب ۱۳۷۸/۵/۱۳ مجلس شورای اسلامی:

۱-۳-۱- اطلاق ماده واحده و تبصره (۱) آن،^(۱) نسبت به شرایط اثباتی داوطلبان

→

۱- ...

۷- اعتقاد و التزام عملی به ولایت فقیه و قانون اساسی

۸- سلامت جسمی در حد برخورداری از نعمت بینایی و شنوایی و گویایی و توانایی در حد ایفای وظایف ریاست جمهوری

۹- عدم محرومیت از حقوق اجتماعی.

ماده ۳۷- اشخاص زیر از داوطلب شدن ریاست جمهوری محروم اند:

۱- کسانی که در جهت تحکیم مبانی رژیم سابق، نقش مؤثر و فعال داشته‌اند.

۲- مالکان بزرگ که زمین‌های موات را به نام خود ثبت داده‌اند.

۳- وابستگان تشکیلاتی به احزاب، سازمان‌ها و گروه‌هایی که غیرقانونی بودن آنها از طرف مقامات صالحه اعلام شده است.

۴- کسانی که به جرم اقدام علیه جمهوری اسلامی ایران محکوم شده‌اند.

۵- محکومان به ارتداد به حکم محاکم صالحه قضایی.

۶- مشهوران به فساد و متجاهران به فسق.

۷- معتادین به مواد مخدر.

۸- محکومان به حدود شرعی.

۹- محجورین و کسانی که به حکم دادگاه مشمول اصل چهل و نهم قانون اساسی باشند.

تبصره- اعضای هیئت دولت، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اعضای شورای عالی قضایی و شورای نگهبان در صورتی می‌توانند داوطلب شوند که قبل از ثبت نام از سیمت خود استعفا نموده و در آن سیمت شاغل نباشند.

مصوبه اصلاحی (نهایی) مورخ ۱۳۶۴/۴/۵ مجلس به منظور رفع ایراد شورا:

بندهای (۷)، (۸) و (۹) ماده (۳۵) و بندهای (۱) تا (۹) ماده (۳۷) حذف شد.

۱. ماده واحده- به موجب این قانون کلیه مراجع بررسی‌کننده صلاحیت داوطلبان در انتخابات مختلف موظف هستند صرفاً براساس شرایط قانونی و مستند به دلایل و مدارک معتبر، به بررسی صلاحیت داوطلبان بپردازند و چنانچه صلاحیت داوطلبی را رد کردند باید علت رد صلاحیت را با ذکر موارد مستند به قانون و مدارک مربوطه، کتباً به داوطلب اعلام نمایند.

تبصره ۱- علت رد صلاحیت و موارد آن باید به صورت کتبی به داوطلب ابلاغ گردد و در صورت درخواست داوطلب، باید مستندات رد صلاحیت نیز توسط مرجع رسیدگی‌کننده کتباً یا حضوراً به

←

که لامحاله احراز آن لازم است و الزام مراجع رسیدگی کننده به ارائه مستند و دلیل رد صلاحیت، خلاف قانون اساسی به خصوص اصل ۱۱۵ و مدلول التزامی اصل ۶۲ شناخته شد. علاوه بر این، تبصره یک از جهت عبارتی نیز در بعضی موارد با اصل ماده واحده تناقض دارد که باید اصلاح شود.

۴-۱- نظر شماره ۸۲/۳۰/۳۹۷۲ مورخ ۱۳۸۲/۵/۲۷ شورای نگهبان در خصوص لایحه الحاق جمهوری اسلامی ایران به کنوانسیون محو کلیه اشکال تبعیض

→

اطلاع او رسانده شود. ذکر منبع مستندات به تشخیص مرجع رسیدگی کننده خواهد بود.

با عنایت به اظهار نظر شماره ۷۸/۲۱/۵۱۷۳ مورخ ۱۳۷۸/۵/۲۸ شورای نگهبان نسبت به این مصوبه و با توجه به اصرار مجلس بر مصوبه خویش، این مصوبه به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شد.

مصوبه مورخ ۱۳۷۸/۸/۲۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام:

ماده واحده- به موجب این قانون کلیه مراجع رسیدگی کننده صلاحیت داوطلبان در انتخابات مختلف (به استثناء انتخابات خبرگان رهبری که مطابق اصل ۱۰۸ قانون اساسی خواهد بود) موظفند صرفاً براساس مواد قانونی و براساس دلایل و مدارک معتبر که توسط مراکز مسئول قانونی به مراجع اجرایی و نظارتی ارسال شده است، به بررسی صلاحیت داوطلبان بپردازند و چنانچه صلاحیت داوطلبی را رد کردند باید علت رد صلاحیت را به شرح زیر با ذکر مواد قانونی مورد استناد و دلایل مربوط، به داوطلب ابلاغ نمایند:

۱- مستندات قانونی باید به صورت کتبی به داوطلب اعلام گردد.

۲- در صورت درخواست داوطلب باید دلایل و مدارک رد صلاحیت نیز توسط مرجع رسیدگی کننده به ترتیب زیر به اطلاع وی رسانده شود.

الف- در کلیه موارد به استثناء بندهای «ب، ج و د» دلایل و مدارک کتبی به اطلاع وی می‌رسد.

ب- در موردی که دلایل و مدارک، با هتک عمومی و یا هتک حیثیت اشخاص مرتبط می‌شود، چنانچه شخص داوطلب در معرض هتک باشد، دلایل و مدارک حضوراً به اطلاع وی می‌رسد و در صورتی که پس از اطلاع حضوری، فی‌المجلس به طور کتبی تقاضا کند دلایل و مدارک مربوط، کتبی به وی ابلاغ می‌شود.

ج- چنانچه ذکر دلایل و مدارک علاوه بر هتک حیثیت داوطلب متضمن هتک فرد یا افراد دیگر باشد، دلایل و مدارک فقط حضوری به اطلاع داوطلب می‌رسد.

د- در مورد مربوط به امنیت ملی اعلام دلایل و مدارک و نحوه اعلام آنها به داوطلب به تشخیص کمیسیونی با عضویت رئیس ستاد فرماندهی کل قوا و وزیر اطلاعات و وزیر کشور خواهد بود. تبصره ۱- ذکر منابع ارائه دهنده اطلاعات مذکور، به تشخیص مرجع رسیدگی کننده خواهد بود.

علیه زنان مصوب ۱۳۸۲/۵/۱ مجلس شورای اسلامی:

۱-۴-۱- علاوه بر اینکه موارد مغایر با شرع مقدس اسلام، مذکور در بند (الف) مصوبه و مرجع تشخیص آن معین نشده تا نسبت به مصوبه از نظر انطباق با موازین شرع و قانون اساسی اظهار نظر گردد، با عنایت به اینکه موارد خلاف شرع و مغایرت با قانون اساسی کنوانسیون بسیار زیاد است، به طوری که شرط عدم قبول اجراء مفاد کنوانسیون در این موارد- چون با اهداف منظور این کنوانسیون سازگار نیست- به حکم بند (۲) ماده (۲۸) کنوانسیون پذیرفته نیست و در نتیجه دولت جمهوری اسلامی ایران ملزم به پذیرش مفاد کنوانسیون در این موارد نیز می‌شود؛ فلذا تجویز الحاق دولت به این کنوانسیون خلاف ضروریات اسلام، مغایر با ضوابط مسلّم اسلام و مغایر اصول متعدد قانون اساسی از جمله اصول ۲، ۳ (بندهای ۱ و ۵)، ۴، ۱۰، ۲۰، ۲۱، ۷۲، ۱۱۵ و ۱۵۳ قانون اساسی شناخته شد.^(۱)

۱-۵-۱- نظر شماره ۸۷/۳۰/۲۹۴۴۱ مورخ ۱۳۸۷/۹/۱۱ شورای نگهبان در خصوص طرح اصلاح مواد (۳۵) و (۵۵) قانون انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۴ و اصلاحات بعدی آن، مصوب ۱۳۸۷/۸/۱۹ مجلس شورای اسلامی:

۱-۵-۱- همان‌طور که در نظریه‌های شماره‌های ۲۹۰۷ مورخ ۱۳۶۰/۴/۱۵ و ۳۶۸۱ مورخ ۱۳۶۴/۳/۲۵ و ۸۷/۲۱/۵۱۷۳ مورخ ۱۳۷۸/۵/۲۸ این شورا آمده، با توجه به اینکه اصل ۱۱۵ قانون اساسی در مقام بیان شرایط رئیس جمهور آن را احصاء کرده و تبصره‌های (۱) و (۳) ماده (۱)، شرایط مذکور را توضیح یا توسعه داده است و بند (۹) اصل ۱۱۰ قانون اساسی نیز تأیید صلاحیت داوطلبان را از نظر دارا بودن شرایطی که در قانون اساسی آمده، به عهده شورای نگهبان محول نموده است؛ بنابراین تبصره‌های مزبور مغایر اصول فوق‌الذکر تشخیص داده شد. علاوه بر این، تبصره (۱) نسبت به کسانی که در حد اشخاص مذکور در مصوبه یا بالاتر از آنانند، در مواردی تبعیض

۱. برای آگاهی تفصیلی نسبت به مستندات قانونی این نظر، رجوع کنید به همین مجموعه، ذیل اصل دوم، شماره ۱-۵-۱.

ناروا و مغایر بند (۹) اصل ۳ قانون اساسی است.^(۱)

۲- نظرات شورای نگهبان در خصوص اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران

۱. ماده ۱- سه تبصره به شرح زیر به ماده (۳۵) قانون انتخابات ریاست جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۶۴/۴/۵ الحاق می‌گردد:
 - تبصره ۱- انتخاب‌شوندگان علاوه بر شرایط فوق و دارا بودن مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر و یا معادل حوزوی آن، باید موقع ثبت نام سابقه تصدی حداقل یکی از مناصب زیر را داشته باشند:
 - الف- رئیس جمهور و معاونین وی.
 - ب- نمایندگان مجلس خبرگان رهبری، نمایندگان مجلس شورای اسلامی و نمایندگان منصوب مقام معظم رهبری در نهادها و استان‌ها.
 - ج- رئیس قوه قضائیه و معاونین وی، رؤسای دیوان عالی کشور، سازمان بازرسی کل کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان قضایی نیروهای مسلح و دادستان کل کشور.
 - د- اعضاء مجمع تشخیص مصلحت نظام و دبیر آن و اعضاء شورای عالی انقلاب فرهنگی و دبیر آن.
 - ه- اعضاء شورای نگهبان (فقهاء و حقوقدانان).
 - و- وزراء.
 - ز- امراء، سرداران و فرماندهان عالی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران.
 - ح- رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران.
 - ط- رؤسای سازمان‌ها و نهادهای کشور، سفرا، استانداران و شهرداران کلان‌شهرها.
 - ی- مدرسین سطوح عالی حوزه‌های علمیه و اعضاء هیئت علمی دانشگاه‌ها با مدارک علمی استادیاری و بالاتر.
 - ک- رؤسا، دبیران کل و قائم مقام آنان و دبیران سیاسی احزاب و جمعیت‌های سیاسی رسمی در سطح ملی و مدیران مسئول و سردبیران روزنامه‌های کثیرالانتشار.
 - ل- حقوقدانان و وکلای پایه یک با ده سال سابقه کار و مدیران غیردولتی در حوزه‌های صنعتی، اقتصادی و فرهنگی در سطوح ملی.
- تبصره ۲- ...
- تبصره ۳- دارندگان سن کمتر از چهل سال و بالاتر از هفتاد و پنج سال نمی‌توانند نامزد شوند.
- با عنایت به اظهارنظر شماره ۸۷/۳۰/۲۹۴۴۱ مورخ ۱۳۸۷/۹/۱۱ شورای نگهبان نسبت به این مصوبه و با توجه به اصرار مجلس بر مصوبه خویش، این مصوبه به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شد. تا کنون نسبت به این طرح، نظری از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام ارائه نشده است.

۳- نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان

۴- نظرات شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی

۵- تذکرات ارشادی و قانونی شورای نگهبان

امام خمینی (ره):

وازشورای محترم مکملبان می خواهم و توصیه می کنم، چه در نسل حاضر و
چه در نسل های آینده که با کمال دقت و قدرت و طایف اسلامی و ملی خود
را ایفا و تحت تاثیر بیچ قدرتی واقع نشوند و از توانین مخالف با شرع مطهر و
قانون اساسی بدون بیچ ملاحظه ای جلوگیری نمایند.

(صحیفه امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

آدرس: تهران، خیابان شهید سمبهد قرنی،
کوچه شهید دهقانی نیا (خسرو سابق)، پلاک ۱۲
صندوق پستی: ۱۴۶۳-۱۳۱۴۵
تلفکس: ۰۲۱-۸۸۳۲۵۰۴۵
info@shora-rc.ir
www.shora-rc.ir